

د مجلس آداب

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ : قَالَ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَأَصْحَابُهُ يُجْلِسُونَ فَقَالَ : مَا لِي أَرَاكُمْ عِزِينَ ، (رواه ابو داود) (۱)

ترجمہ :

له حضرت جابر رضی، نخبر روایت دی چه فرمائی ئی دی :
حضرت پیغمبر ص، راغلو (له کورنه بهر راوت) په داسی حال کی چه
امحاب کرام ناست وه. آنحضرت صلی الله علیه وسلم وفرمایل:
ولی تاسو وینم چه ځانله، ځانله ناست یاست او په یوځای کی سره
غوند شوی نه یاست. (۱)

د ځینو کلاما تو معنی :

۱- جاء : راغی

۲- جلوس : ناست ول

۳- مالی اراکم : ولی تاسو وینم (څرنګه تاسو وینم)

۴- عیزین : جلا- جلا

د پورتنی مبارک حدیث توضیح :

په دی مبارک حدیث کی د اسلام ستر پیغمبر ص، د مسلمانانو
اتفاق او اتحاد ته حتی دروی په ورځنی ولاړه او ناسته کی اشاره

(۱) :- مشکوٰۃ (۴۰۵)

فرمایلی، او روی ئی دی کار ته هخولی، له همدی کبله ووجه کله یوه
 ورځ له کورنۍ راوتل او صحابه کرام ئی ولیدل چه متفرق او جلا، جلا
 سره ناست دی، دروی دغه کار ئی ناوړه او په تعجب سره افاده کی،
 ځکه یوځای کیناستل له یوی خوا د اتفاق او اتحاد نښه ده چه د مسلمانانو
 لپاره غوره عمل ګڼل کیږی، او له بلې خوا اثر دیوالی بر سره پردی چه یو
 د بل له خبر وڅخه ډک ټی آخیستلو زمینه برابروی، د مینې او دروی
 ترمنځ د ښه ودری او محبت د ټینګښت سبب هم ګرځی.

د حدیث فوائد:

آنحضرت (ص)، د صحابه و رضی الله تعالی عنهم ترمنځ حتی دروی په
 عادی ناستو کی بیلتون او تفرقه غندلی او دروی ئی اتفاق او اتحاد ته
 دعوت کړیدی. چه د اکار د پاک خدای (ج)، دی مبارک آیت سره چه
 فرمائی رولا تفرقوا، تطابق لری.

مسلمانان او اسلامی نړی باید د پورتنی حدیث له وسیع مفهوم
 نه پند واخلي او پخپلو منځو کی د اتفاق او اتحاد اړیکې ټینګی کړی
 ځکه په اتفاق او اتحاد کی قوت او په تفرقی او اختلاف کی کمزوری
 ده.

د افغانستان د تعلیمي مرکز د نصاب اهداف

عمومي هدف:

د ټولو جهادي تنظيمونو د تعلیمي نصاب انکشاف اداره د یو متوازن او جامع اسلامي بنوونې او روزنې مخ ته راوړل چې د هر ډول باطل پرستی او بدعتونو ضد وي. همدارنګه د اسلامي کلي قوانینو او مفاهیمو استحکام د افغانستان په اسلامي ټولنه کېږي غواړي.

خصوصي هدف:

د اسلام سپاهیان او د حقیقت لاره ټولنو ته

د یووالي او وحدانیت لار، بنوونه کوي ترڅو چې دوي په مستحکم او دایمي توګه د عالي او معقولو اسلامي مسنونو او قوانینو متمسک وي.
د انصاب د اسلامي بنوونې او سواد «د جهادي، فرهنگي، فلسفي، اقتصادي، تخنیکي، مدني، معیشتي شرایطو په نظر کې نیولو سره» ضامن دی.
چې په عین وخت کې د نه شلیدونکي پیوستون ممثل او اتصالات د اسلامي نړۍ سره وي او د اسلامي مقدسو حقایقو مبین وي.

آخري هدف:

د علمته الله او چتوالی، د اسلام د شان او عظمت بنودل.
نړیوالو ته، د کفر او کمونیزم اضمحلال، په افغانستان او نړۍ کې د سپیڅلي قرآن د اصولو او قوانینو او د محمدی (ص) غرا شریعت د حنفی فقه په اساس خاص د خدای درضا د حاصلیدلو په نیت د زمانې د طاغوتیانو سره مبارزه د دې تعلیمي نصاب آخري مرام دی.

AD 16
B
S-431
DLA
1246

V. 69

لهږې طبع
 د چاپ شمير (۱۰۰۰۰) د چاپ کال: ثور ۱۳۶۹
 د تعليمي مرکز د نصاب مديريت

تمرین

- ۱- درودی خوردلو په حقله لوستل شوی حدیث بیان کړی .
- ۲- داو بو چنلو آداب توضیح کړی .
- ۳- هغه حدیث چه مود مجلس داو بو په باره کی لوستی دی نو ورته تشریح کړی .

د ذکر شوی حدیث توضیح:

د پورتنۍ حدیث نه مطلب دادی چې د انسان د اعمالو ثواب د دده د نیت سره ارتباط لري. نو ځکه که چېرې انسان د پاک خدای ج. اوده د ستر پیغمبر حضرت محمد (ص) درضا په خاطر هجرت وکړي، نو داسې هجرت یو واقعی هجرت دی چې د الله (ج) اوده د پیغمبر (ص) په نزد د ثواب مستحق گرځي.

مګر که چېرې څوک د مال او د یاد د لاس تر لور لولپاڼه دخپل اصلی تاوتریخه مهاجر شوی وی، او یا دا چې د کومې ښځې سره نکاح پر غرض او یا د بل ځینو هدف په مقصد یې هجرت کړی وی، نو دده د نیت سره سم معامله ورسره کېږي، یعنی دیرامکان لري چې نوموړي خپل دغه دینوی هدته ورسیري، مګر له نور ثواب نه کوم چې د واقعی هجرت لپاره شته محروم پاتې کېږي.

د حضرت رسول اکرم (ص) په زمانه کې په مدینه منوره کې یوه ښځه اوسیده چې ام قیس نومیده، او یو صحابي له مکې معظمې نه د همدې ښځې سره د ازدواج په غرض هجرت وکړ، نو کله چې حضرت رسول مقبول (ص) له دې کیفیت نه خبر شو، پورتنۍ مبارک حدیث یې بیان او ارشاد وفرمایيل. هغه وو چې له دې نه وروسته به ټولو خلکو نوموړې سړې ته ام قیس مهاجر وبل.

دهجرت لغوی او اصطلاحی معنی :

هجرت په لغت کې د ترک، او د کوم شی نه د کناره گیری پر معنی دی. او په اصطلاح کې عبارت دی له دینه چې شخص د پاک خدای (ج)، درضا د حاصلولو او د دین د حفاظت پخاطر خپل ^{وطن} کوم چې د کناره ورتل تسلط لاندی راغلی وی پریري دی.

د پورتني مبارک حديث فوايد :

- (۱) :- د هر شخص د عمل اجر او ثواب دده د غوره نيت پوري اړه لري، او پرته له بهر نيت هيڅ عمل كوو نكي د اجر او ثواب مستحق نه گرځي
- (۲) :- د پاک خدای (ج)، په لاره کې هجرت كول زيات ثواب لري.
- (۳) :- د دينوي مقاصد و د تر لاسه كولو لپاره هجرت كول كوو ثواب نه لري.

تمرین

- (۱) :- د اعمالو ثواب او اجر پہ خیر پوری ارتباط لری؟
- (۲) :- د هجرت لغوی او اصطلاحی معنی بیان کری.
- (۳) :- آیا د دینوی مقاصد و د لاس تر اوړلو پنجاطر هجرت کول ثواب لری او کدنه؟

اسلام۔ ایمان و احسان

۱:- اسلام:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛
قَالَ بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ذَاتَ يَوْمٍ إِذَا طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ
سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يَرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى
جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَسْنَدَ كِتَابِيهِ
وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنْ
الْإِسْلَامِ قَالَ أَلَا سُلَامٌ، أَنْ تُشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ
رَسُولُ اللَّهِ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ
رَمَضَانَ وَتَحِجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا
قَالَ: صَدَقْتَ فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ.

ترجمہ :-۔۔۔ حضرت عمر بن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ بخبر روایت دی
 چچی والی: پیداسی حال کي چي مونز آنحضرت (ص)، پد حضور کي یوہ و راج
 ناست وو نابہرہ داسی یوسری را پیدا شو چي دیری زیاتی سپینی جامی
 بی آغوستی او ویستہ دین زیات تور و ہ، پرده د سفر کوہہ نشہ نشانہ

نہ لیدل کیدل اوپہ مونہ کی ہیچا هم هغه نه پڙاند، نوموری
 سری راغی او حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ته نثر دی
 کښیناست، داسی چې خپل دواړه زنگونو نه یې د مبارک له زنگونو سره
 ونښلول، او دواړه لاسونه یې د مبارک په ورنو باندی پرېښودل او داسی
 یې وویل: اُی محمد (ص)، امانه د اسلام د حقیقت په باره کی خبر او معلومات
 را کړه!

آنحضرت صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د اسلام حقیقت د ادی چې
 شاهدی ورکړی پر دی باندی چې نشته بل معبود برحق مگر پاک الله (ج)،
 او دا چې محمد د پاک خدای (ج)، پیغمبر دی.

او دا چې ادا کړی لمونځ، او ورکړی زکات، د ژورگی مبارکه میاشت
 روژی ونیسی، او د حج مناسک د توان او قدرت په صورت کی پرځای کړی.
 نوموړی سری وویل: رښتیا دی وویل، حضرت عمر بن الخطاب ^{رض}
 وایی: چې مونږ ددی سری له خبرونه حیران پاتی شو چې له یوی خوا
 پوښتنه کوی اوله بلې خوا یې تصدیق هم کوی.

حکله چې دچانه پوښتنه کول ددی معنی ورکوی چې سائل باید د پوښتنل
 شوی موضوع په حقله معلومات ونه لری او حال دا چې تصدیق کول
 بیا دده پر علم باندی دلالت کوی.

د تير مبارک حديث توضيح :

اسلام پر لغت کي انقياد او فرمانبرداري ته وائي، او پر شريعت کي د پاک خدای د ج، داوام و اطاعت، اولکه څرنگه چې په تير مبارک حديث کي راغلي دي د اسلامي پنځه گونو ارکانو پر ځای کول دي.

يو انسان هلته مسلمان گڼل کيږي چې پر زبه کلمه طيبه يعنې لا اله الا الله، محمد رسول الله وائي، او په زړه کي هم پوهه ياور او يقين ولري، چې دى ډول ايمان ته اجمالى ايمان ويل کيږي.

له دى مبارک حديث نه پر څرگند ډول معلوم کيږي چې د اسلام د مقدس دين مهم ارکان پنځه دي: چې لومړى رکن يې پر پاک خدای و ج، او دده پر رسول (ص)، باندې ايمان او عقیده درلودل دي. او څلور نور يې له: لمانځه، روزي، حج، او زکات څخه عبارت دي. چې وروستى څلور يې عملي جنبه لري.

که څه چې هم د شخص اسلام اساسا پر عقيدې سره متحقق کيږي او د نور اعمالو پر بنسټ ول او د هغو نه پر ځای کول هغه له اسلام څخه نه مخامخ کيږي مگر دى کي څه شک نشته چې کوم مسلمان هغه څوک دى چې د عقيدې جوخت بايد ټول ارکان عملاً سر ته ورسوي، نو ځکه هغه څوک چې ځينې اسلامي ارکان پرته له شرعي عذر نه

سرتدندرسوی مکمل مسلمان نه بلکه ناقص او گنهگاری.
 پاک خدای (ج) دداسی بنده په حقله اختیار لری چې هغه
 بخښی او یاد اچي جزاء ورکوی.

د حدیث فوائد:

- د پورتني مبارک حدیث څخه لاندې فضائل او فوائد څرگندېږي:
- (۱) :- د سپینو جامو فضیلت او قناعت.
 - (۲) :- د زده کړې د آدابو پیژندنه، او د استاد پر احترام پرجای کول.
 - (۳) :- داچې اسلام پنځه مهم ارکان لري.

د ځینو کلماتو معنی:

- طَلَعَ: ښکاره شو.
 فاسد: نوی تکیه کړل (وټېښلول).
 وضع: پرېښودل.
 خبرنی: خبر راکړه.

۲- ايمان

قَالَ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَشَرِّهِ
صَدَقْتَ.

ترجمہ:- نوموړی سړی بیا وویل: ماته د ايمان د حقيقت په حقله
معلومات راکړه.

آنحضرت (ص)، وفرمايل: د ايمان حقيقت دادي چې ايمان راوړي
په خدای (ج)، دده پر ملائکو، دده پر کتابونو، دده پر پيغمبرانو
د آخرت په ورځ، او ايمان راوړي په تقدير او داسې د تقدير شته او بد
(خير او شر) ټول د خدای (ج)، له طرفه دی.

هغه سړی رسول اکرم صلی الله عليه وسلم ته وویل:

رشتیادی وویل.

د پورتنی حدیث توضیح:

ايمان په لغت کې تصديق او باور ته وايي، او په شريعت کې د هغو
احکامو منل او تصديق کول دي کوم چې حضرت پيغمبر صلی الله

عليه وسلم دپاک خدای (ج) له خواندراوړي، او پر هغو باندې اقرار
کول دي .

له دې مبارک حديث نه څرگنديږي چې دايمان مهم ارکان

شپږ دي

(۱) :- په الله (ج) .

(۲) :- پر ملائکو .

(۳) :- د خدای (ج) پر کتابونو .

(۴) :- د خدای (ج) پر پيغمبرانو .

(۵) :- د آخرت پر ورځي .

(۶) :- په تقدير باندې او دا چې خير او شر ټول دپاک خدای (ج)

له طرفه دي ايمان راوړل دي .

د پورتني مبارك حديث فوائد او فضائل پر لاندې ټول دي:

(۱) :- د ايمان د حقيقت پيژندنه.

(۲) :- هغه چاته چې پر يوه مؤمن به هم
مؤمن نه شو ويلاى

د حينو کلاماتو معني

(۱) :- مؤمن، ايمان وړى.

(۲) :- قدر: د پاڪ خدای جل جلاله له خواندازۍ اندازه.

(۳) :- خير: - بڼه توب.

(۴) :- شر: بدى.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى
خَيْرِ خَلْقِهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ ط

د حدیث د علم تعریف، موضوع او غرض

د حدیث د علم تعریف:

• حدیث په لغت کې نوى او جدید ته وائی.

او په اصطلاح کې له داسې علم څخه عبارت چې په هغه کب د
آنحضرت صلی الله علیه وسلم له کفتار، کردار او تقریر نه بحث کیږي.
دغیر از حدیث اطلاق د صحابی^(۱) او تابعی^(۲) پر کفتار، کردار او تقریر
باندی هم کیږي.

(۱) صحابی هغه چا ویل کیږي چې د حضرت محمد پر صحبت سره د اسلام په حالت مشرف شو او هم ئی په ایمان سره

له دی د نیا نه رحلت کړی وی. (۲) تابعی هغه چاته ویل کیږي چې د اسلام
پاتې پېر (۲۰) کی ولولې

۳۔ احسان

قَالَ فَاخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ! قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ فَاخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ قَالَ: مَا السُّؤَالُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ فَاخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا! قَالَ: أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّهَا وَأَنْ تَرَى الْحَفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْطَانِ وَلَوْ فِي الْبُنْيَانِ. قَالَ: ثُمَّ انْطَلِقْ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي: يَا مُحَمَّدُ! أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِئِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ.

” رواه مسلم “

ترجمہ: نوموړی سړی بیا آنحضرت (ص)، ته وویل: پس ماته د احسان په باره کې معلومات راکړه.

حضرت رسول اکرم (ص)، و فرمایل: احسان هغه دی چې د پاک خدای (ج)، داسی عبادت وکړي چې گویا هغه په سترگو گوږي. او که چیرته ددی قدرت نه لري چې دی وويني، نو دا يقيني خبره ده چې هغه تا ويني.

هغه سري وويل: رشتيادی وويل
 بيان مودی سري آنحضرت صلی الله علیه وسلم تر ويل:
 ماته د قیامت دورخی په باره کې خبر را کړه، یعنی دا چې
 قیامت څه وخت دی.

آنحضرت (ص)، وفرمایل: په دی برخه کې دهغه معلومات
 چې لږه پوښتنه کېږي له هغه چانه پوښتنه کوي زیات نده دی.
 بیاني وويل: نو بیا د قیامت دنښو نښانو په حقله معلومات
 را کړه.

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم وفرمایل:
 د قیامت نښانی دادی چې وینځه خپل مري او خاوندوزیږوی،
 او دا چې پښی لوڅی، بر بند، ناداره او دپسونو پوونکی (چو پانان) وږینی
 چې د سترومانیو په جوړخت کې یو له بله سره مسابقه کوی.
 حضرت عمر (رض)، وائی: وروسته له دی نه نوموړی پوښتونکی
 سري ولاړ.

او وروسته له دې لږی لږی مودی آنحضرت صلی الله علیه وسلم
 وفرمایل:

ای عمره «رض»! آیا پوهیږی چې پوښتونکی سري څوک وو؟
 ما وويل پاك خداى «ج» اوږده پیغمبر «ص» دیر پوښتونکی
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: نوموړی پوښتونکی

جبریل "ع" وو، اور اعلیٰ و وتر خوتا سوتہ ستا سودین په حقله تعلیم
وہ کړی. "دا حدیث مسلم روایت کړی دی."

☆ د پورتنی حدیث توضیح : ☆

د اسلامی مقدس دین اساس او د هغه کال فقه، عقائد او تصوف
تشکیلوی. (۱)

او لکه څرنگه چې گورو د غم مبارک حدیث درې واړه بیان
کړي دي، او دا حکم چې د اسلام په بیان سره فقهي احکامونه
اشاره شوي، او د ایمان په توضیح سره عقائد بیان شوي چې د دیني
علومو اصل او بنسټ تشکیلوي.

او احسان په حقیقت کې د تصوف په حقله اشاره ده، یعنی د پاک
خدای "ج" سره رښتیني اړیکې ټینګول او ځان دی کار ته وقف کول دي.
او بیا وروسته له هغه د نړۍ دیني احکام او پاک خدای "ج" ته
د نږدېوالي او یقین سر اړتیا بیان شول له دی نه وروسته د قیامت
د ورځې د قیام او د هغې د علاماتو په باره کې معلومات وغوښتل شول.
او د الله دی کبله چې مسلمانان د دې ورځې د راتګ له امله د عبادت،
طاعت او ښو اعمالو د سرته رسولو پلوه سوق او راوبولي.

☆ دُحینو کلماتو معنی ☆

- د (۱) :- احسان : نیکی کول، او پرېښه او کامله توگه د سره د کار و نوس تر رسول.
- د (۲) :- سائل : پوښتونکی.
- د (۳) :- الساعة : د قیامت وړځ.
- د (۴) :- مسؤل : پوښتل شوی سړی.
- د (۵) :- امارات : نښې نښانې.

تمرین

- (۱) :- داسلام لغوی او شرعی معنی بیان کری .
- (۲) :- داسلامی مقدس دین مهم ارکان و وایاست .
- (۳) :- دایمان لغوی او شرعی معنی بیان کری .
- (۴) :- دایمان مهم ارکان کوم، نومونه ئی واخلی؟
- (۵) :- دقیامت علامات چي پیر پورتنی مبارک حدیث کی راغلی دی
کوم دی؟ بیان یی کری .

حیاء

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً أَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَذْناها اِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ "متفقٌ عليه"

ترجمہ: اہ حضرت ابوہریرہ "رغ" ندرایت دی چہ ویلی پی دی: آنحضرت "ص" وفرمایا:

ایمان او یا اوخو شاخہ لری چہ دیرہ لویر پی دلا ایلہ الا اللہ کلمہ اوور پی دیاری تخہ دموزی شی لری کول دی، او حیا دایمان یوہ بنا خجہ دہ.

دیورتی مبارک حدیث توضیح:

پہ پورتنی مبارک حدیث کی ایمان دیوی ونی سرہ چہ خواو یا بناخونہ لری تشبیہ شوی دی.

دلہ مطلب لہ بناخونو تخہ ہفر غونہ صفات او بنہ خو پیوز دی کوہ چہ پر ایمان کی شامل دی

چہ تہ تولو ستر خصلت پی دعو می لیاری نہ دہر داسی شی

لری کول دی کوم چي دلار یو لپاره د اذت موجب گرځي .
 او حیا هم د ایمان د خصلتونو څخه یو خصلت دی .
 لمونځ ، روژه ، حج او داسی نور غوره اعمال هم د ایمان له خصلتونو
 څخه گڼل کیږي .

د ځینو کلماتو معنی

- (۱) :- بضع : دیوہ شی یوی برخی تر ویل کیږي ، او کله چي په اعدادو کې استعمال شي نو مطلب تری له دوو څخه زیات اوله لسو نه کم دی .
 - (۲) :- شعبه : مطلب له شعبی نه د وني ښاخ او په دی حدیث کې مطلب تری نیک خصلت دی .
 - (۳) :- امالة : لری کول
 - (۴) :- اذی : اذیت کوونکی او ناپاک شی .
 - (۵) :- حیاء : حیاء په لغت کې تفسیر او په انسانی طبیعت کې تواضع ته وایي .
- او په شریعت کې ښو خصلتونو او غوره اخلاقو ته وایي کوم چي د ایمان په قوت سره انسان له ناوړه کارونو څخه منع کوي .
 لکه دعورت د لوڅولو نه حیاء کول او داسی نور .

ديورتی مبارک حديث فوائد

- (۱) :- ایمان له اویانه زیات غوره خصلتون لری.
- (۲) :- دایمان ستړي خصلت ده لا اله الا الله محمد رسول الله «کله ده».
- (۳) :- دایمان د پور وړوکی خصلت د عامه لیاری نخه د موزی شیانو لکه اغزی او داسی نور شیانو لری کول دی.
- (۴) :- حیاهم دایمان له خصائلو نخه یو خصلت شمیرل کیږی.
- په حیاهم باندی تصریح له دی کله ده چې دا خصلت له خه هم چې په ظاهر کې یو خصلت ښکاری، مگر په حقیقت کې پر دیر و خصلتونو مشتمل دی، حکم چې حیاهم انسان له ناوړو کارونو نخه ژغوری. او د ټولو خلکو سره د ښه سلوک نه کار اخلی.
- اوبی حیائی ده چې انسان له د ناوړو کارونو د ارتکاب جرات وکړی له دی کله حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی:
- کله چې حیاهم کوی، نو هر څه چې غواړی هغه وکړه «۱»

(۱) :- اذالم تستحي فاضع ماشئت.. «بخاری کتاب الآداب»

تمرین

- (۱) :- ایمان خوشعجبی لری اوله هغه نه مقصد خه دی؟
 - (۲) :- دایمان دیر غوره خصلت کوم، نوو پی واخلی.
 - (۳) :- دایمان دیر وړوکی خصلت کوم یو دی.
 - (۴) :- آیا حیاد ایمان له خصلتونو څخه یو خصلت دی؟
- په دی خصلت باندی تصریح څه حکمت لری.

پہ کتاب اللہ اوسنت باندی عمل کول

وَعَنِ الْعُرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ «رَضِ» قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ «ص»
ذَاتَ يَوْمٍ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَوَعظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا
الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ ! كَأَنَّ
هَذِهِ مَوْعِظَةُ مُوَدَّعٍ فَأَوْضَيْنَا فَقَالَ : أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ
وَالطَّاعَةِ ، وَإِنْ كَانَ عَبْدٌ حَبَشِيًّا . فَإِنَّهُ مِنْ يَعْشُ مِنْكُمْ
بَعْدِي فَسِيرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ
الرَّاشِدِينَ الْمُهْدِيِّينَ تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ
وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ
بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ ه . رواه احمد وابوداود والترمذى وابن ماجه

إِلَّا أَنَّهُمَا لَمْ يَذْكُرَا الصَّلَاةَ

ترجمہ :-۔ حضرت عرباض بن ساریہ «رض» ثمن روایت دی چھی وپی ویل:
یونوخ سرور کائنات حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ
وسلم مونہ تر امامت را کر، اوں وستہ لہ لمانخر بی منخ راواہول،
اوداسی فصیح اواغیز ناک وعظی پی وکر چھی لہ ستر گونہ اوبسکی

د تقریر معنی داده چي چاڊا حضرت صلی الله علیه وسلم په
حضور کي کوم کار سرته رسولی اویایي کومه خبره کړی وی، او حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم د هغه په مقابل کي سکوت اختیار کړی وی.

د حدیث د علم موضوع

د حدیث د علم موضوع د حضرت نبی اکرم صلی الله علیه وسلم
قول، فعل او تقریر دی.

د حدیث د علم غرض:

د حدیث د علم غرض د حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم
متابعت او پیروی، او د دنیا او آخرت کامیابی او نیکمرغي ده.

په حالت کي یې د صحابی سره ملاقات کړی، او په ایمان سره وفات شوی وی.

وبهیدی، او پر زرو نو باندی ویره راپیوتده .

وروسته یو سړی وویل : ای رسول الله ص...! داسی ښکاری چې
دادین و داع کوونکی شخص و عطا و نصحت دی .

(یعنی زه داسی فکر کوم چې تر زمونږ سره و داع اوله دی
جهان نه رحلت کوی ،)

نو آنحضرت "ص" مونږ ته نصیحت وکی او ویی فرمائل :
زه تاسو ته د پرهیزگاری ، د پاک خدای په خوف ، د اولوالامر
د احکامو په اطاعت (تر هغه ځایر چې د شرع شریف د احکامو سره
موافق وی) باندی که څر چې ستاسو امیر یو حبشی مری هم وی
امر او وصیت کوم . (۱)

هغه څوک چې له مانږ وروسته ژوند کوی په یقیني توگه چې د زیاتو
اختلافاتو سره به مخ شی ، نو ځکه پر تاسو باندی لازمه ده چې تل تر تل

(۱) :- دا خبره د مبالغې په توگه استعمال شوی ده ، او که نه نن مری
هیڅکله امیر کیدای نه شی ، ځکه چې په امارت کې آزادی شرط
ده . که څو تگه چې پدې مبارک حدیث کې راغلی دی چې : هغه څوک چې پدې دنیا
کې یو مسجد جوړ کړي پاک خدای به ج "ده ته په آخرت کې قصر جوړوی
که څه هم چې هغه مسجد د مرغی د ځای په اندازه هم وی ، او دا څرگنده خبره ده چې -
مسجد هیڅکله هم د مرغی د ځای په اندازه کیدای نشی .

زما دسنت، او دخلفا راشدينو دروش نه چي پاڪ خداي "ج"، دوي ته
هدايت ڪري دي پيروي او اطاعت وڪري.

خلفا راشدين خلور ياران (ابوبڪر، عيس، عثمان او علي "رضي") دي
چي يود بل پسي پي له حضرت نبي ڪريم "ص" نه وروسته دخلافت واڳي
په لاسي کي درلودي، چي ددوي سنت په حقيقت کي هماغه د نبي ڪريم "ص"
سنت گنل کيږي.

په تيره بيا هغه احڪام چي در رسول الله "ص" دنبوت په دور کي
شهرت ته نه ورسيدلي، او د هغه نه وروسته د همدې
خلفا راشدينو د اعمالو په ترڅ کي توضيح او شهرت ته ورسيدل
نو آنحضرت صلي الله عليه وسلم و فرمايل چي زما دسنت او دخلفا
راشدينو د سنت اطاعت او پيروي وکړي، او هغه کلک ونيسي حانونه
دهغو شيانو نخه ورغوري چي په دين کي نوي پيدا کيږي يعني له بدعت نه
حکمه هر بدعت د گمراهي سبب گرځي.

دا حديث احمد بن حنبل، ابو داود، او ترمذي روايت کړي، مگر
ترمذي او ابن ماجه دلها نخه او امامت ذکر ندي کړي.

دڃينو ڪلما تو معنيٰ :

- (۱) :- دَرَقْتُ : له سترگونه او ٻنڪي و بهيدي .
- (۲) :- عيون : دعین جمع ده یعنی سترگی .
- (۳) :- وجلت : ووریدل .
- (۴) :- مودع : وداع ڪرونکی .
- (۵) :- عضوا : ٻه غائبون سره ٻي ونیسی ، یعنی ٽينگ عمل پری وکری .
- (۶) :- نواجز : دڪرسی غائبونہ .

دپورتنی مبارڪ حدیث گتی :

- (۱) :- وعظا و نصیحت باید داسی فصیح او بلیغ وی چي پر اورید و نکو باندی اغیزه وکری .
- (۲) :- که چیری یوله اورید و نکو خنجر ڪر مد پوڻتند ولری ، کولای شی دو عظیم پای کي هغه مطرح ڪری ، او واعظ باید هغه ته جواب وکری .
- (۳) :- هر مسلمان لره پکار دی چي دحق خبره واوری او هغه عملی ڪاندی ، او هم دخپل امیر امر تر هغه حایه چي دشرعی شریف نه مخالف ڪارن وی و منی او د هغه له حکم خنجر سر غرونه وند ڪری .
- (۴) :- هر مسلمان لره پکار دی چي تقوا او پر هیز گاری خپله دنده وگرځوی او نور هم تقوا او پر هیز گاری ترو هڃوی .

(۵) :- مسلمان باید دڪوم اختلاف او فتني درابر سينه كيدو پړوخت
 كې دا آنحضرت «ص» سنت او د خلفا راشدين نوروش او تڼك لاري ته
 مراجع وگړي، او خپلي ستونزي د همدې دواړو پرنماكي حل او
 فصل كړي

(۶) :- له هغو ټاټورواو بدعي شيانو څخه چې دا آنحضرت «ص» او خلفا
 راشدين له زماني څخه وروسته پديد كړي را پيداشوي او په هغې
 كې ديني مصلحت او بشپړتيا نړۍ نغښتي ځانونه وژغوري.

تمرین

(۱) :- پیغمبر "ص" اصحاب کو کرامت رکھو موشیاں تو پہ حقلہ وصیت

و فرمائیں ؟

(۲) :- خلفا راشدین - خوگ دی نومویری واخلی .

(۳) :- دلاندینی کلمات معنی بیان کری

ذَرَقْتُ :

وَجِلْتُ :

مودع :

(۴) :- حضرت رسول اکرم "ص" دست لہ پیروی

نہ دروستہ دچا دست پیروی لازمہ دہ ؟

د علم فضیلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْحَى إِلَيَّ أَنَّكَ مَنْ سَلَكَ مَسْلَكًا
فِي طَلَبِ الْعِلْمِ سَهَّلْتُ لَهُ طَرِيقَ الْجَنَّةِ وَمَنْ سَلَكَ كَرُمَتِيهِ
أَشْبَهُ عَلَيْهِمَا الْجَنَّةَ وَفَضَّلُ فِي عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ فَضْلِ فِي عِبَادَةٍ
وَمَلَائِكَةُ الدِّينِ الْوَرَعِ. وَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ عَنْهَا فِي شُعْبِ الْإِيمَانِ.

ترجمہ :- اے حضرت بی بی عائشی رضی اللہ عنہا، بخیر وایت دی چہ ویلی دی :
 اے آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم، بخیر وایت دی چہ ویلی دی :
 پاک خدای مجہ مانہ داسی وحی کریدہ چہ : ہر ہفتہ شوک چہ د علم دلاس
 تہ راو رو لپارہ کومہ لپار غورہ کری، زہ دہ لہرہ جنت تہ در سید و
 لپارہ اسانہ کومہ اولہ ہر چانہ چہ دی سترگی واخیستی، پہ
 عوض کپ پی د قیامت پہ ورج جنت و رکومہ .

پہ علم کی زیاتوالی و عبادت دنیا تو الٰہی پہ پر تلہ غور و دی
ددین بنسب او اساس تقوی او پرہیز گاری ده .

د حدیث توضیح

یعنی هغه څوک چې د پاک خدای "ج" د رضا په خاطر د دین د علم د حاصلولو لپاره ملا تری، او په همدې مقصد هری خوا ته سفر کوی لری او تردی ځایونو ته ځی، او د سفر او لیارو تکلیفونه او مشقاتو په تحمل کې له ځانه صبر او حوصله ښی، پاک خدای "ج" ددی ټولو په عوض کې ده د جنت در سید و لپاره اسانه کوی.

اوله هغه چا نه چې خدای پاک "ج" د سترگو ائینائی نعمت اخستی وی، او دی ددی رنج په مقابل کې له صبر او تحمل نه کار واخلی الله "ج" د آخرت په روح ته جنت ورس په برخه کوی.

او زیادت په علم کې که څه چې هم لږ وی به تر له هغه زیاتوالی نه چې په عبادت کې وی که څه چې هم زیات وی،

او د اسلام د مقدس دین د نظام ټینګښت او قوت په تقوی او پر هیز گاری کې نغښتی دی.

د حدیث فوائد :

(۱) :- د علم طلب چې د پاک خدای «ج» درضا په خاطر وی جنت ته د داخلیدو سبب گرځي .

(۲) :- هغه څوک چې په دې دنیا کې دسترگوله نعمت محروم شوی وی او د دې حرمان په مقابل کې یې صبر، او د پاک خدای «ج» نافرمانی یې نه وی کړی، نو الله «ج» دده د دې صبر او تحمل په مقابل کې دده لږه جنت ورپه برخه کوي .

(۳) :- په علم کې زیاتوالی د عبادت لږ زیاتوالی نه غوړي .

(۴) :- تقوی او پرهیزگاری د دین اساس او قوی بنسټ تشکیلوي او دا حکم چې متقی او پرهیزگار سړي په حقیقت د ټولو کنا هوښو له ارتکاب څخه ځان لرې ساتلای شي چې په نتیجه کې د شخصي او اجتماعي نسیبگنۍ او اصلاح سبب گرځي .

دَحِينُوكَلَامَتُومَعْنَى :

- (۱) :- اوحى : وحى يې وكره .
- (۲) :- سلك مسلک : لارشی په كومه لياره (غور كړى كومه لياره) .
- (۳) :- اُثْبَتَه :- ثواب ور كوه هغرتو .
- ۴ :- هلاك : اساس او بنسټ .
- ۵ :- الورع : پرهينگارى او تقوى .

تمرین

(۱) :- الله تبارک و تعالیٰ خپل پیغمبر "ص" ته د علم په حقله څرنگه

وحی کړیده ..

(۲) :- هغه څوک چې د بینائی له نعمت نه محروم شوی وی څر د ډول .

اجر ورکول کیږي او څرنگه ؟

(۳) :- د دین بنسټ او اساس څر شی تشکیلوي ؟

د حدیث د علم تدوین

د آنحضرت صلی الله علیه وسلم د خپله رسول الله صلی الله علیه وسلم
او د خلفاء راشدینو په زمانه کې د کتاب په بڼه نه دی تدوین شوی
بلکه د احادیثو راغونډول او د تدوین د اموی خلیفه حضرت عمر بن عبدالعزیز
د خلافت په زمانه کې چې په عمر "ثانی" یعنی دوهم عمر باندې ملقب
شوی وو، او د خلافت په موده کې یې د علم لمن پراخه شوی و و سرته
ورسید.

حضرت عمر بن عبدالعزیز په کال (۶۹۱)، ه ق کې ابوبکر محمد بن
خرم چې د حدیث په علم کې ستر او نامتو عالم وو د نبوی "ص" احادیثو
په راغونډولو او تدوین مامور کړ.

ابوبکر محمد بن مسلم بن شهاب الزهري په مشورې سره د
حضرت رسول مقبول صلی الله علیه وسلم د احادیثو په راغونډولو او تدوین
پیل وکړ او د استراختار یې تر لاسه کړ.

له دې نه وروسته نور یو پوهانو هم د حدیث شریف د کتابونو
د تدوین لپاره ملاوی وتری، اوزیات کتابونې د حدیث په علم کې
تدوین او تصنیف کړل.

نظافت

وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ وَمِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ.
"رواه احمد"

ترجمہ: اے حضرت جابر رضی اللہ تعالیٰ عنہ نحر روایت دی چپ وئلی
پی دی: آنحضرت "ص" فرمایلی:
دجنت کلی لمونح، اود لہا نحر کلی نظافت او پاکی ده.
"داحديث احمد" ۶ "روایت کړی دی."

دیورتی مبارک حدیث توضیح:

له هغه حایه چې لمونح له ایمان وروسته د اسلام ستر رکن دی،
نوله دی کبله آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم هغه دجنت دد وازی
کلی بللی، ترڅو مسلمانان ددی مهم رکن پر ستر سولو کب لقی او
غفلت ونه کړی.

او هم له هغه حایه چې دبډن، جامو او د لمانحر د حای پاکی

اوطهارت دلما نخر دصحت لپاړ شرط دی، نو ځکه په عمومي توګه له
نظافت اوطهارت نه د لمانځه د کلي په نامه تعبیر وشو.

حضرت رسول اکرم «ص» د نظافت په حقله زیات تاکید
فرمایي دی، لکه څرنگه چې په بل حدیث شریف کې راغلي دي او فرمائي:
(الطهور شرط الایمان):

یعنی نظافت او پاکی د ایمان جز او د هغه د غوره صفاتو څخه
یو صفت دی.

د شطر «کلمه د نصف معنی ورکوي، لکه څرنگه چې له دغه
مطلب نه په بل حدیث کې په صراحت سره یادونه شوې ده.

(الطهور نصف الایمان) یعنې پاکی او نظافت د ایمان نیمائی برخه ده.

علماء وائی: حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
طهارت له دې کبله د ایمان نیمائی او یاد هغه یوه برخه ګڼلې ده چې هر
انسان د باطن او ظاهري روڼۍ دی، ایمان د انسان باطن له کفر
او شرک او نظافت د هغه ظاهر له ناپاکی څخه پاکوي. (۱)

د طبی علومو پوهان وائی: د یری زیاتې ناروغي د مضره مکروبونو
له امله منځ ته راځي، او مضره مکروبونه له ناپاکی او کثافاتو څخه پیدا

(۱): حیني علماء وائی، مطلب له ایمان په پورتنۍ حدیث کې لمانځ، ځکه چې لمانځ
بيله طهارت نه جاس نه دی، نو ځکه له هغه نه د لمانځه په نیمائی باندې تعبیر وشو.

کیری .

نوکرچیری انسانان خپل حان، جامی، هستوگنځی، اوچاپیریا
سپیڅلی وساتی، پدی کار سره به ډیر وناور و ناروغیو مخنیوی

و شی .

دځینو کلماتو معنی :

(۱) :- مفتاح : کلی

(۲) :- الصلوة : لمونځ

(۳) :- الطهور : پاکی

تسرين

- ۱:- دجنت کلى شه شئ ده؟
- ۲:- دلها نخره کلى خه شئ ده؟
- ۳:- آنحضرت صلی الله علیه وسلم ولی تطافت دایمان نیما ئی
برخه گنلی ده؟

لمنح

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسًا هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ. قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ يُحَوِّثُ اللَّهُ بِهَا الْخَطَايَا «متفق عليه»

ترجمہ: اے حضرت ابوہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ ٹخنہ روایت دی چي ويلي پي دی: حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی: پر دی کی خد و یا است چي کے چیری ستا سونہ دیوہ د کوہ دروازی پہ مخ کی یوہ و یا لہ و بهی بی چي بی پکی ہرہ و رخ پنخہ حلی و لمبیری، نوا یا یہ دی صورت کی بہ ددہ پ بدن باندی کوہہ خیرہ پاتی شی؟ اصحابو وویل: نہ، ددہ د بدن لہ خیری نہ کوہ شی نہ پاتی کی بی۔

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمایا: دغہ د پنخہ وختہ لمنحوہ خاصیت دی چي پاک خدای جت دھغوپہ واسطہ سرہ گناہونہ محوہ کوی۔

دُحینر کالماتو معنی :

- (۱) :- اُر اُیتم : خبر لہ کړی مالرو .
(۲) :- درن : خیره .
(۳) :- یمحو : محو او پاکړی ، یعنی عفوہ کوی .

د پورتنی مبارک حدیث توضیح :

حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم پر پورتنی حدیث کې دا مطلب
پر وضاحت سره بیان فرمایلی دی چې که چیرې انسان پنځه وخته
لمونځ په اخلاص او کامل یقین سره اداء کړي گناهونه یې د پاک خدای
له خواند عفوہ او بخشل کېږي .
علماء والی :- د پنځه وخته لمونځو دا د ا کولو په واسطه سره صغیر
گناه بخشل کېږي ، لکه څرنګه چې په بل مبارک حدیث کې راغلی دی
” اِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ “ (۱)

(۱) :- الصَّلَاةُ الْخَمْسُ ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانَ إِلَى رَمَضَانَ
مَكْرَاتٍ لَّابَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ .

يعني پنجه وخته لمونځ هلته دگناهونو لپاره کفار گرجي چې
له کبیره گناهونو څخه حان وژغوري .

نوحکه د حدیث له دی روایت څخه په داگه معلومېږي چې
له گناهونو څخه مطلب چې د لمانځه پواسطه محو کېږي ، صغیره گناهونه
دی ، حکه کبیره گناه په توبې سره بخښل کېږي .

د حدیث فوائد :

(۱) - لکه څرنگه چې اوبه ظاهري خیره پاکوي ، د غمراز پنجه وخته لمونځ
باطني خیره او کدورت چې د گناهونو د ارتکاب له امله پیداکيږي محو
کوي .

۲ :- هر مسلمان لره لازمه ده چې د پنجه وخته لمونځونو دادا کولو پوره
رعایت وکړي .

۳ :- د پنجه وخته لمونځونو په ادا کولو سره صغیره گناهونه محو کېږي .
د رنوعلاؤ په دی مسئله کې ډیر بحث کړی دی ، لکه
څرنگه چې د نسا د سورت د " ۳۱ " آیت د تفسیر په ترڅ کې راغلی دی .

ددی مبارک حدیث له ظاهر او د نسا د سورت له پورتنۍ آیت
نه داسې بریښي چې که چیرته څوک له کباب څخه حان وژغوري
نو صغیره گناه په طاعت او عبادت سره محو او بخښل کېږي
مگر که چیري له کباب څخه پر هیژونه شي ، صغایر هم

دده پر غاړه پاتې پاتې کيږي .

مگر اهل سنت په دې عقیده نه دي ، دوی پورتنۍ آیتونه او احادیث
په ژور توګه خپري او داسې نتیجه ګیری یې کړیده .
چې کبیره ګناه ګانې اسباب او وسایل لري ، دغره اسباب او وسایل
صفیره ګناه ګانې تشکیلوي .

د مثال په ډول : د زنا جرم چې کبیره ګناه ده ځانله ځانګړي
اسباب لري ، لکه د سبڅۍ سره اړیکې ټینګول ، د زنا محل او ځای ته
تلل او داسې نور .

نو که چېرته له اصل جرم یعنی زنا څخه یې ځان وژغورل ، دهغه
اسباب چې صفیره ګناه ګانې تشکیلوي په طاعت او عبادت سره بخښل کيږي .
او که د زنا عمل سر ته ور سید نو اسباب یې هم د زنا د جرم جز
ګرځي چې د توبې نه پرته نه بخښل کيږي .

او هغه صفیره ګناه چې د کبیره ګناه لپاره سبب نه وي ،
د پاک خدای "ج" له دربار نه هیله کيږي چې په طاعت او عبادت سره
وبخښل شي . "والله اعلم ."

تمیز

۱:- حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم پنخروختہ لمونجُونہ دِخَر شِی
سِرہ تشبیه کِری دی.

۲:- دِ پنخروختہ لمونجُونہ پِدا دَا کولوسِرہ کوم دِول گناہ گانی بخنبل
کِری.

۳:- دِ پنخروختہ لمونجُونہ پِدا کولوسِرہ شوخت گناہ گانی
بخنبل کِری.

دروڙي فضيلت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ
مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ
ذَنْبِهِ . « متفق عليه »

ترجمہ: له حضرت ابوہریرہ رضی اللہ عنہ، ثخر روایت دی چې ویلی ی دی
حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی،
هغه څوک چې دروڙي د مبارکي مياشتي روڼه، د ايمانداري او
د ثواب د لاس ته راوړلو په مقصد ونيسي دده تير ګناهونه بخښل
کيږي .

او هغه څوک چې د دغې مبارکي مياشتي قيام د ايمانداري او د ثواب د
لاس ته راوړلو په مقصد سر ته ورسوي، تير ګناهونه يې بخښل
کيږي .

او هغه څوک چې د ايمانداري له مخې او د ثواب د لاس ته راوړلو
له امله د قدر په شپه قيام وکړي، تير ګناهونه يې بخښل کيږي

د حدیث مهشور کتابونه

نوم	د کتاب نوم	د مؤلف نوم
۱	صحيح البخاري	ابو عبد الله محمد بن اسماعيل البخاري (رح)
۲	صحيح مسلم	مسلم بن حجاج نيشاپوري (رح)
۳	سنن ابوداود	سليمان بن اشعث سجستاني (رح)
۴	جامع ترمذي	عيسى محمد بن عيسى ترمذي (رح)
۵	جامع نسائي	عبد الرحمن احمد بن شعيب نسائي (رح)
۶	جامع ابن ماجه	عبد الله محمد بن يزيد قزويني (رح)

دپورتني مبارڪ حديث توضيح :

هغه ڇوڪر جي دروڙي دمبار کي مياشتي دڙه يولڙي پر پاڪ -
خداي "ج" اودهه پر پيغبين "ص" باندی دایمان درلودلوه املهه اودهه پاڪ
خداي "ج" لهه در بار نه دثواب دحاصلولو پر مقصد ونیسی الله تبارک و
تعالی ددهه تیر گناهون نه دهمدی روڙی پر برکت سره عفو ڪوه .

اوهغه ڇوڪر جي پهه دغه مقصد پهه دی مبارکه مياشت کي
قيام کوی یعنی دتراویح لمونج ، دقرآن عظیم الشان ختم اوداسی نور
طاعت اوعبادات سر تر سوی ، اوهم هغه ڇوڪر جي دقدر پهه مبارکه
شبهه کي قيام کوی یعنی دپاک خداي "ج" په عبادت اود ذکر مشغول وی
نوجوانی گناهون نه ږي دهمدی مبارکی مياشتي دفضیلت اوبرکت لهه املهه
دپاک خداي "ج" په فضل عفو اوبخشش ڪیری .

پهه نیره بیا دقدر پهه شبهه کي عبادت کول زیات ثواب اواجر لری
حکله دغه شبهه لکه خرننگه جي پهه قرآن عظیم الشان کي راغلی دی لهه
زیر ^{لما} شتون زیات قدر او منزلت لری .

ليلة القدر خير من الف شهر

ترجمہ : دقدر شبهه لره مياشتون نه غوره دهه

د پورتنی مبارک حدیث فوائد :

- ۱:- پاك خداي "ج" دهنه چاگنه هونزه عفو کوي چې په ايمانداري او دده د رضا لپاره يې روڼه نيولی ده .
- ۲:- دروږي په مبارکه مياشت کې د قيام او طاعت او عبادت په واسطه سره د مؤمن انسان گناهونه بخښل کيږي .
- ۳:- د قدر په شپه کې په ايمانداري او د الله تبارک و تعالیٰ د رضا د حاصلولو په خاطر قيام او عبادت کول د گناهو د مغفرت سبب گرځي

د حینوکا نوم معنی :

- ۱- ايماننا :- په پاك خداي "ج" او دده پر پیغمبر "ص" باندې د ايمان له کبله .
- ۲:- احتسابا :- د ثواب د لاس ته راوړلو او طلب په خاطر .
- ۳:- غُفَر :- بخښل کيږي .
- ۴:- ذُئِبِه :- دهنه گناه .

تمارين

- ۱:- دهنر چالپار چي دايانداري اود ثواب د حاصلولو پرمقصد روشه ونيسي څه دول اجر ورکول کيږي؟
- ۲:- دروښي دمبارکي مياشتي قباڼه شته ته والي څه ځي؟
- ۳:- قدر دمبارکي شپي دفضا نلو په باره کي معلومات ورکړي .

نرڪات

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ . رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ
 يُؤَدِرْ زَكَوَتَهُ مِثْلَ لَهُ مَالَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ
 لَهُ زَيْنَتَانِ يَطْوِقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزٍ -
 مَتْنِهِ يَعْنِي شِدْقِيهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالِكُ أَنَا كُنْزُكَ
 ثُمَّ تَلَا وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ الْأَيَّةَ .

” روا البخاري ”

ترجمه:

” حضرت ابو هريزه رض ” نه روايت ڏي ڇڏي وئي ٿي ڏي :

حضرت رسول اڪرم ” ص ” فرمايئي : هغه چالو ڇڏي الله تبارڪ و تعاليٰ
 مال ورڪري وي ، اوزڪات ٻي اداء نڪري دغه مال دقيامت په ورځ
 ديوه داسي مال په شڪل سره ده له رائجي ڇڏي سري ڪل اوويسته نه
 لري ، او دد وارو سترگو د پاسه دوه تور تڪي لري ، نوموړي
 مار دقيامت په ورځ دده په غاڙه ڪي ديوه طوق په شڪل ڀريو نري
 او دسري دوله نراي نيسي ، او وائي ڇڏي : نه ستا مال ٿيم ، نه ستا خزانه ٿيم ،
 وروسته بيا حضرت رسول اڪرم ” ص ” د امبارڪ آيات .

ولوست؛

بايد گمان و نكري هغه کسان چي بخل کړی (۱)
«دا حديث بخاري روايت کړی دی»

د ځينو کلماتو معنی؛

- (۱) د - لم یؤد؛ ادا يې نکره.
- (۲) د - مُثِل؛ صورت وړ کول کيږي.
- (۳) د - شُجاع؛ نرينه مار او يا مطلق مار.
- (۴) د - اقرع؛ داسی کل چي پر سر کې ويښته ونه لري.
- (۵) د - زبیتان؛ دسترگود پاسه دوه تور ټکي.
- (۶) د - يطوقه؛ دهغه سري پيغاړه کې طوق گرځي.
- (۷) د - لهنزمتيه؛ د دواړو زموهه وکي.
- (۸) د - شدقيه؛ دخولې دواړي خواوې.

(۱) د - ولا يحسبن الذين ينجلون بما آتاهم الله من فضله
هو خير لهم، بل هو شر لهم ط سيطوقون ما بخلوا به
يوم القيمة ط

د پورتني مبارک حديث توضيح :

پاک خدای ج ربہایانو شتمو خلکو په مال کې د نادار ولوبې
وزلو لپاره برخه او ټاکلی حق مقرر کړیدی .

حضرت سر ورکائات "ص" په پورتني مبارک حديث کې د هغه
سرنوشت بيان فرمایلي کوم چې پاک الله ج . په خپل فضل او کړه
سره دوی له مال او دارائی ورکړي ، مگر دوی د نادارو او فقيرانو
حق هیر کړي ، او هغه یې مستحقو کسانو ته نږدی ورکړي .

حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : هغه چا له
چې الله تبارک و تعالی مال ورکړي ، مگر دی یې زکات اداء نه کړي
او مستحقینو ته یې ور نه کړي ، د قیامت په ورځ له هماغه مال تخه داسې
یو خطرناک مار جوړیږي چې سړي ټکل او وینسته نه لري (هغه مار په خپل
س باندې وینسته لري او بیا ورځيږي او کل شي زهر یې ډیر تیز او خطرناک
وي) ، دغه مار دده په غاړه کې د طوق په شان تاوېږي ، او د دواړو زامو
پې کلک نیسي او ورته وايي : زه ستا مال یم ، زه ستا خزانه یم .

بیا وروسته حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم دخپل پورتني
فرمایش د تائید په خاطر د مبارک ایت لوی چې فرمایي .

ولا يحسبن الذين يبخلون بما آتاهم الله من فضله هو
خير لهم ، بل هو شر لهم ، سيطوفون ما بخلوا به

يوم القيمة ط ” دآل عمران سورت (۱۸۰) آيه
 ترجمه :- بايد گمان ونكري هغه كسان چي بخل كوي دهغه مالونو
 پر حقله چي وركړي دي دوي له پاك خداي ”ج” داچي دغه بخل
 ددوي لپاره غوره او بهتر كار دي ، بلكه دغه كار ناوله او بد دي حكه ډير
 ژر به د قيامت په ورځ هغه مال چي دوي پري بخيلي كوله (نادرانو
 ته يې نرو كول) ددوي په غاړه كي ديوه خطرناك مار په څيره
 دطوق په شان ورپر يوزي .

تمہیں

۱:- ہفتہ کسان چہ دخیل مال زکات نہ ورکوی رقیامت پہ ورج دھنوں

سرخہ دول معاملہ کیڑی؟

۲:- لاندی لغات معنی کری:

اقرع

زیتان

بطوقہ

۳:- پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم دخیل مبارک حدیث نہ وروستہ

کوہ آیت شریف تلاوت کری؟

ج

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ حَجَّ الْبَيْتَ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ " متفق عليه "

ترجمہ

له حضرت ابوهريره " رض " تحه روايت دى چي ويلي بي دى .
حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم فرمائى :
هغه خوك چي خاص د الله " ج " درضا په خاطر حج و كړي او په
هغه كې له جماع او د هغه له مقدماتو تحه خائ و نه غوري ، او هم نه نور
ناوړه كارونه وكړي ، كله چي له حج نه بېرته گرځي ، له گناهونو تحه داسي
پاك او سپيڅلى وي لكه د كومى ورځي په شان چي له مور نه نوى زيږيدلى
وى .

دپورتني مبارك حديث توضيح :

هغه خوك چي د پاك خداى " ج " درضا په خاطر حج و كړي
نه دريا او يا نور د ينوى اغراضو او اهدافو په خاطر ، او هم د حج د اداء
كولو په موقع له جنگ او جدال ، فسق او فجور ، له خپلو ملگرو سره

دناوړه گزاری، جباع او د هغه له مقدما توڅخه ځان وژغوري تیر
 گناهونې رږی او له حج نده داسې سپیڅلی او سوچه راگرځي
 لکه څرنگه چې له مور نه نوی زېږیدلی وي.

د حدیث فوائد:

- ۱:- په پاك نیت سره حج كول، زیات ثواب لري
- ۲:- د حج پړوخت کې باید داسې کار ونه چې د اسلامی احکامو سره
 مخالف او د حج د آدابو سره منافات لري سرترونه رسپړي
- ۳:- حج مبرور یعنی داسې حج چې د پاك خدای "ج" د رضایه خاطر وی
 نه دریا په مقصد، او هم هغه چې هېڅ منافعی عمل ورسره نه وی یو
 محای شوی او د پاك خدای "ج" په دربار کې قبول شوی وي ^{قول گناهونه} وکې انخوا
 کوی.

د ځينو کلاماتو معنی:

- (۱):- حج: د پاك خدای "ج" د کور زیارت كول دی د ^{هغو} ټولو مناسکو
 پر سر ته رسولوسره چې پری امر شوي دي.
- ۲: فلمیرفت: نو جباع او د هغه مقدمات سرترونه رسوي.
- ۳:- ولم یفسق: او ناوړه کار ونه کړي.
- ۴:- رجع: بیرته راگرځي.

تمریب

- (۱) :- حدیث د علم تعریف واضح بیان کری۔
- (۲) :- حدیث د علم موضوع توضیح کری۔
- (۳) :- حدیث د علم غرض خیرشی دی؟
- (۴) :- حدیث د علم تدوین د کوم خلیفہ پہ زمانہ کی پیل شور؟
- (۵) :- حدیث د مشہور و اونا متوک تا بونو نومونه واخلی۔

دغہ راز پورتنی مطالب پہ بل مبارک حدیث کی داسی راغلی دی۔

وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ
الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ "متفق عليه"

ترجمہ:

دغہ راز دابوہریدہ پر روایت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی دی۔
یوہ عمرہ تر بلے عمری پوری کفارہ گناہوں کو لپاڑ چپ
ددوی پہ منح کی سرتہ رسیدی، اود مبرور حج جرانہ دمگ جنت۔

دیورتنی مبارک حدیث توضیح:

عمرہ پہ لغت کی زیارت کو لو تہ واپی: ^{اللہ}
او پہ شریعت کی عبارت دی اہ مخصوصا وفعالو خجہ چپ ہفہ دبیت
شریف نہ طواف اود صفا و مروی تر منح سعی کول دی پرتہ لہ
دینہ چپ پر عرفات و درینے یعنی پہ عمرہ کی عرفات تہ تک اود
ہفہ حای مناسک پر حای کول نہ دی شامل۔
دبیت اللہ شریف زیارت دہفہ و صفیہ گناہوں کو لپاڑ کفارہ
دہ چپ دتین زیارت را پہ دیخول تری صادر شوی وی۔

اودڪبار وڪٽار، يوازي پنهج سره صورت مومي .

اود مبرور ماحج صواب جنت دي .

مبرور حج هج حج ته وايي چي دتولو منهيان تو خبر پکي اجتناب

شوي وي، اود پاك خداي . حج . په دربار کي قبول شوي وي .

تمہیں

- ۱۔ دیاں خدای ج۔ درضالیا و حج کول خہ دول اجر لری؟
- ۲۔ دعری معنی بیان کری۔
- ۳۔ مبروج شرحہ کری۔

جہاد

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)
جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ وَالسِّنْتِكُمْ
ترجمہ: "رواہ احمد و ابوداؤد و النسائی"

لہ حضرت انس رضی اللہ عنہ روایت دی چھ ویلی پی دی:
پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی:

دشمن کے انوسہ پخپلو مالونو، لاسونو اوڑ بوسہ چارو کری.
(د احديث نسائی روایت کری دی)

د حینو کے لیا تو معنی:

- ۱:- جاہدوا :- د الله "ج" پہ لاکہ جہاد و کری.
- ۲:- المشرکین: ہنر کسان چي بتان او نور مخلوقات د الله جل جلالہ سر
شریک دوی، اولتر مطلب تول کفار دی.
- ۳:- ایدیکم، پخپلو لاسو و سوسہ
- ۴:- السنسکم: پخپلو بوسہ.
- ۵:- باموالکم: اہول جمع د مال دہ، یعنی پہ پخپلو مالونو سوسہ.

د پورتني مبارک حديث توفېح :

جهاد په لغت کې کوشش کولو ته وايي ، او په شريعت کې د پاک خداى ج د دين د اعلايه مقصد جنگ کول دى .

د اسلام مقدس دين جهاد پر مسلمانانو باندې فرض گرځولى ترڅو له يوې خوا د کفارو له هجوم او تجاوز نه پر اسلامي هيوادونو باندې مخنيوى وشي اوله بلې خوا نه د اسلام مقدس دين تقويت او اوچت شى ، او اسلامي نړۍ د کفارو له شر او فساد نه په امن او امان شى .
حضرت رسول اکرم صلي الله عليه وسلم پر پورتني حديث کې که له يوې خوا په جهاد باندې امر فرمائى ، له بلې خوا يې د جهاد وسايل او اسباب هم بيان کړي دي .

د نبوي ارشاد له مخې مال د جهاد لومړى او مهمه وسيله ده .
حکمرانه د مال له مصرفولو څخه مسلمانان نشي کولای د جهاد د سر تر رسولو لپاره صحيح او مناسبه تياري ونيسي ، نو ځکه آنحضرت د مسلمانانو ته د امر کوي چې په دې لپاره کې پخپله شتمنى او مال ونه شپموي ترڅو -
مجاهدين وکولای شي جهاد پيل او هغه ته ادامه ورکړي بل هغه شى چې د جهاد سر تر رسولو لپاره حتمى اوضو وړي گڼل شوى دى هغه پيمسکه حانه کې د مسلمانانو اشتراک کول دى له همدې کبله پيغمبر صلي الله عليه وسلم فرمائى چې

مسلمانان باید پځپلو متواو لاسونو د کفارو پر مقابل کې وځنګړي
 او جهاد وکړي، نو په دې تعبیر کې دې مطلب ته اشاره ده چې باید مسلمانان
 دنران او قدرت په وخت کې عملاً په جهاد کې برخه واخلي. د دې موضوع
 تفصیل د فقهې پر کتابونو کې په تفصیل سره راغلي چې باید هلته مراجعه
 وشي.

دریم شی چې پر پورتني مبارک حديث کې د جهاد وسیله ګڼل شوی
 ده ژبه ده، یعنی که چیرته څوک نډمال او نه هم د عملی جهاد توان
 او قدرت لري، کولای شي امر بالمعروف او نهی عنکر
 المنکر سره خلګ مالی او عملی جهاد ته وهڅوي او په دې حقیر
 خلګو ته وعظ او نصیحت وکړي مقصد د دې چې هر څوک، کولای
 شي، کور چې د مجاهدینو موقف او د جهاد جریانه ته ګټه
 رسوي. باید هغه نه سپموي.

تتمہیں

- ۱:- دجہاد لغوی او اصطلاحی معنی بیان کریں .
- ۲:- دجہاد وسائل خود دلہ او کوم دی شرحہ فی کریں .
- ۳:- جہاد پہ ثربی سرہ خرنکہ سر تر سیپی .

د مسلمانانو حقوق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ "ص"
 حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ
 وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَاجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْيِيتُ الْعَاطِسِ "۱"
 ترجمہ: (مفق علیہ) (۲)

له حضرت ابوہریرہ (رض) تخبر روایت دی چي وئلی یی دی .
 آنحضرت (ص) و فرما ئل: یو مسلمان پر بل مسلمان باندی
 پنجر حقوق قدری .

- ۱- د سلام جواب ورکول .
- ۲- د جنازی مشایعت کول .
- ۳- د میلېستی او دعوت منل .
- ۴ د مریض عیادت او پوښتنه کول .

(۱): د مشکوٰۃ ص ۱۳۳ کتاب الجنائز

(۲): یعنی بخاری او مسلم دواړو روایت کړی دی .

۶:- هغه چا تر چي عطسه (برنجي) وهي د (يرحمك الله) ويل .

د حينو ڪلما تو معني :

- ۱:- عياده : د مريض د حال پوښتنه په ورتگ سره .
- ۲: اتباع : د ڪومشي پسي تگ ڪول .
- ۳:- جناز : جمع د جنازي ، اوجنازه مري تر والي .
- ۴: اجابة : قبول .
- ۵: الدعوة : ميلستيا .
- ۶: تشييت : هغه چا تر چي عطسه (برنجي) وهي د (يرحمك الله) په عبارت سره دعا ڪول .
- ۷:- عطاس : عطسه وهو ونكي .

دپورتنی مبارک حدیث تونر ضیح :

هم مسلمان پر بل مسلمان ورو پر پنجر حقونه لری :

۱- داچې کله یې سلام و اچول، نو پر مقابل لوری باندی لاند ده چپ

حُواب یې ورکړی. او وایي: وعلیکم السلام (۱)

او حتی غوره ده چې له دی نه زیات کلمات استعمال کړي، لکه:

وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته، چې دا ډول حُواب

ورکول غوره او بهتری

۲-: د ناروغ د حال پوښته کول، یعنی که چیرې یو مسلمان ناروغ

شی پر نورو مسلمانانو باندی دا حق لری چې کور او روغتوب ته

ورشی، او د صحت پوښتنه یې وکړي، حکم دا کار ناروغ روحاً

تقویه کوی، او دده د ژر روغتیا په حقله زیاته مرسته کوی.

(۱)- په ابتدا کې هم سلام ورکول دیو مسلمان پر بل مسلمان باندی

حق او د حضرت رسول اکرم «ص» سنت دی مگر په دی مبارک حدیث کې د سلام

د حُواب ورکولو په حقله صراحت دهغه د وجوب د زیات اهتمام -

لپاره راغلی دی.

د حديث ډولونه

حديث زيات ډولونه لري، چې دلته يې ځيني ډولونه پرلنډه ډول بيانېږي:

حديث لومړي پر دوو برخو وېشل کېږي.

(۱) :- متواتر:

(۲) :- واحد:

۱- متواتر حديث:

متواتر حديث هغه حديث تړویل کېږي چې درو یا نو شمیر ^ت یو من زیاتوی

چې عادتائی پر دروغو باندې توافق محال او غیر ممکن وي.

د متواتر حديث شرطونه په لاندې ډول دي:

الف :- دا چې درو یا نو شمیر يې دوو من زیات وي چې عادتايې پر دروغو باندې لتفاق محال وي.

ب :- درو یا نو شمیر يې له ابتداء نه تر پایه پورې یو شانته وي، او په هېڅ مرحله کې لږ شوی نه وي.

(ج) :- د دوی دروایت وروستی برخه په حس باندې استناد ولري. د مثال په توګه وائی: مونږ دا خبره واوریده، یا دا چې آنحضرت (ص) مو ولید چې داسې عمل يې سر ته ورسول.

د :- د پورتنۍ شرائطو په درلودلو سره روایت شوی خبر د اوریدونکي لپاره د علم افاده وکړي.

۳:- ڪلهه ڇي مسلمان ورور پيه حق ورسين ٿي، نو ڏيره ضروري او غوره
 ده ڇي نور مسلمانان ٻي دجناني مشايعت وکري، ڪلهه پيڊي کاري
 برسيه پيڊي ڇي مشايعت ڪو وکوتہ ثواب پيه برخه کين ٿي
 دمري دپاتي کسانو لپاره دزيات تسليت موجب هم گرجي (۱۰)

۴:- له هغه حايه ڇي اسلامي مقدس دين دا اجتماعي اريکو دتنگست زيات
 خيال سائي، نو ڪلهه ڪلهه ڇي يو مسلمان ورور بل مسلمان دعوت اوميله
 ڪري پر مقابل لوري ٻي منل لازم کاري، پيه ڊي شرط ڇي دميلستيا
 پيه محفل کي شرعي موانع اومحرمات موجود نه وي، او يا اڇي
 بل شوي شخص کوم عذرونه لري.

که چيري دميلستيا پيه محفل کي شرعي موانع اومحرمات
 ڇي هر ڊول او هر ڪمهي وجود و لري ددي رانه بلني منل جوازنه
 لري.

(۱): علما و ايي، دجناني دلماغه ادا ڪول ڇي ڪفائي فرض ڊي هم
 پيه هدي حق کي شامل ڊي، او دجناني مشايعت ڇي پيه ڊي
 حديث کي صراحت ورکي شوي ڊي هدف ٻي پيه ڊي خبره تينگار ڪول
 ڊي ڇي خلڪ بايد دجناني دلماغه وروسته هم دتوان او قدرت
 پيه اندانه دجناني مشايعت وکري، دا ڪار دجناني
 تر دفته پوري مستحب ڪار ڊي.

۵:- کله چي څوک پرېنجي ووهي او وروسته الحمد لله ووايي، پر اوږيدونکي باندې لازمه ده چې پر ځواب کې پر ځمک الله ووايي، او که چېرې عطسه و هوونکي الحمد لله ونرواځي پر اوږيدونکي باندې د عطسي ځواب لازمه نږدې — (۱)

(۱) :- بايد وويل شي چې د مسلمان ټول حقوق يوازې همدغه پنځه شيان نه دي، بلكه نور زيات حقوق شته چې د مناسبت سره سم پر بيلو، بيلو احاديثو کې راغلي دي لکه نادر و تر صدقه او خيرات، ډوډي او جامې وركول او داسې نور.

تمرین

۱:- دیومسلمان حقوق پر بل مسلمان باندی توفیح کری۔

۲:- دلاندی کلاما تو معنی بیان کری۔

اتباع :

جنائز :

تشبیت :

عاطس :

۳:- دمیل مستیا منل خہ وخت واجب دی؟

دمور او پلار حقو

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَغِمَ أَنْفُ رَغِمَ أَنْفُهُ رَغِمَ أَنْفُهُ. قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ وَلَدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ. (رواه مسلم، ترجمه)

له حضرت ابو هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: رَغِمَ أَنْفُ رَغِمَ أَنْفُهُ رَغِمَ أَنْفُهُ. قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ وَلَدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ. (رواه مسلم، ترجمه)

سپیره دی شی دهغه مخ، سپیره دی شی دهغه مخ
سپیره دی شی دهغه مخ. یو نفر صحابی و پوښتل چې: هغه
شخص څوک دی؟ ای رسول الله ص.

آنحضرت ص و فرمایل: هغه څوک چې مور او پلار او
یا یو یې د زور والی اوز هیري په وخت کې بیا موند مگر جنت ته
داخل نه شو.

دځينو کلماتو معنی :

- ۱:- رڼم : په خاورو ککړ او سپړه دی شی
- ۲:- انځه : دهغه پونځ (مطلب تری مخ دی .
- ۳:- ادرک : بیا موند
- ۴:- عند الکبر : د زور تیا او زهیری په وخت کې .

د حدیث د معنی توضیح :

حضرت رسول اکرم «ص» درې ځلې وفرمايل چې سپړه
 دی شی دهغه مخ .
 ځینی اصحابو کراموله آنحضرت (ص) مخه وپوښتل چې
 هغه شخص څوک دی ای رسول الله (ص) ! .
 آنحضرت (ص) وفرمایيل : هغه څوک چې موږ او پلار د دواړو او
 یو د دوی نه د زهیری او ناتوانی په وخت کې ده لره پاتی شی مگر
 دی دهغوی له خدمت له جنت تر داخل نه شی ، یعنی دا چې ونه شی
 کولای د خپل خدمت پر واسطه د دوی رضایت او نیکه دوعا حاصله
 کړي .
 دفران الله (ج) فرمایلي دی .

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ
 إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا، فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌ،
 وَلَا تَنْهَرُهُمَا، وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۝ (۱)

ترجمہ:

او حکم و کر پروردگار ستاچی عبادت حکمی مگر دیاک خدا ۛ
 او و کری دمور او پلار سو احسان او نیکی، که چیری و رسیری
 یوله دوی نه یاد واره ستا پنه نزد زرتیا او زهیری مرحلی ته
 نومه وایه دوی له « اُف » او خپل غنمه او چتوه پردوی بانندی
 (له دوی سره په جگ او ان خبری مه کوه) او وایه دوی ته
 سنی او نیکی خبری .

په زرتیا او زهیری په وخت کې مور او پلار زیات خدمت
 او مرستی ته ضرورت لری چې حتی کله دخپل کور او کهول غری
 هم تری غاړه غړوی او هم په دی سن کې ټول حواس مختل کیږی
 چې حتی په ډیر لږ بې اعتنائی سره هم ددوی نانړک زړونه اور قیوت
 عواطف او احساسات جریحه دار کیږی، نو ځکه خو نیکمرغه سړی
 هغه څوک دی چې په دغه حساسه مرحله کې دغه ټول نړۍ کتنه په پام
 کې ونیسی، او ددوی بشپړه خدمت ته ملا وتړی، او داسی

(۱) :- سورة اسر آیه (۳)

سلوک و کبریٰ چہ ددوی کلمہ خوشحالی اور رضایت ترلا سہ کبریٰ
 اوحتی داف پہ اندازہ کلمہ ددوی پہ مقابلہ کی استعمال نہ کبریٰ
 لکھننگہ چہ رسول اکرم ص "پہ بل مبارک حدیث کی فرمائی دی؛
 دہاک خدای رضا دوالدینو پہ رضایت، اوددہ حج "قہر او غضب
 دمور او پلار پہ قہر او غضب کی نغبتی دی۔

(۱) :- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ
 الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ "رواہ مشکوٰۃ ص ۱۹۷ و الترمذی"

تمہین

- ۱:- دوالدینو د حقوق پر بارہ کی یو حدیث شریف ولیکی .
 - ۲:- ہفہ مبارک آیت چچ — مودوالدینو د حقوق پر بارہ کی لوستی دی تلاوت کری .
 - ۳:- لاندی کلمات ترجمہ کری .
- رَغِمَ :
اَدْرَكَ :
عِنْدَكَ الْكَبَر :

دگاوندي حقوق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ : قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ ، وَاللَّهُ لَا
يُؤْمِنُ ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ . قِيلَ : مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ الَّذِي
لَا يُؤْمِنُ جَارُهُ بِوَعْدِهِ . « متفق عليه »

ترجمہ :

له حضرت ابوهريرة رضي الله عنه روايت ڏي ڇي وئلي ئي ڏي :

آنحضرت صلي الله عليه وسلم فرمائي ڏي .

قسم پر خدای ج ڏي ايمان نہ رلوري ، قسم پر خدای ج

ڏي ڇي ايمان نہ رلوري ، قسم پر خدای ج ڏي ڇي ايمان نہ رلوري .

صحابي پوڻيندو ڪره : اي رسول الله (ص) ! هغه شخص ڇوڪر

ڏي ڇي ايمان نہ رلوري ؟

آنحضرت (ص) فرمائي : هغه ڇوڪر ڇي گاوندي ڇي

له ضرر نہ ڀه امن نہ وي . (متفق عليه)

د حينو کلاماتو معنی :

۱- لایؤمن :- ایمان نه لرومې .

۲- جان : گاونډی یې .

۳- بوائقه : دده له اذیت او آزار نه

د پورتنی مبارک حدیث توضیح :

په اسلامي مقدس دین کې د گاونډیانو د حقوقو د مراعت په حقله خاصه پاملرنه شویده ، لکه څرنګه چې الله تبارک و تعالیٰ په قرآن کریم کې د گاونډیانو د حقوقو د موږ او پلار ، خپلوانو ، یتیمانو او نورو د حقوقو په سلسله کې ذکر کړی دی . (۱)

د غبراز په پورتنی مبارک حدیث کې د هسایه د حقوقو په حقله زیات تاکید راغلی دی ، ځکه حضرت رسول اکرم «ص» درې حلی قسم یاد کړی او ویلي یې دي چې هغه څوک چې خپل

(۱) ۱- دنساء سورت ۳۶ آیت .

(۲) : واحد خبر :

واحد خبر هغه حديث ته ويل ڪيڙي ڇڏي رويا نو شير لڳ
دتواتر درجي تر نه وي رسيدلي، اوياد اچي دتواتر شطون پکي موجود
نه وي.

واحد خبر پر دري نه وه دي:

ا: مشهور: مشهور خبر هغه حديث ته ويل ڪيڙي ڇڏي رويا ن لڳ
له دوو ڪسانو تڏهن زيات وي.

ب: - عزيز: عزيز خبر هغه حديث ته ويل ڪيڙي ڇڏي رويا ن پي له
دوو ڪسانو تڏهن نه وي.

ج: - غريب: غريب خبر هغه دي ڇڏي رويا ن پي يوازي يوشخص وي.

دغہ راز پہ بل حدیث شریف کی راغلی دی :

باید دخیل همسایه سره نیکی و کری. (۲)

هیر داسی همسایه گان شته چې د قیامت په ورځ دخپل همسایه
لمن نښی او وائی: ای پروردگار! له دې شخص نه پوښتنه
وکه چې خپله دروازه یې ولی زما پر مخ باندی وتړله او خپله پاتی
ه ویدی یې ماته را نکل. (۳۰)

نوجڳهه مسلمان لڙه مڻيائي ڇي دڻيل هسايله له حال او احوال نه
بي خبره وي، بلڪه لانجه ده ڇي هديش دده له مشڪلاتو نه ڄاڻ خبر

۱۰:- پردعا مبارک حدیث کی راغلی چپ ہمسایہ قمار مار سونگی شخصِ مؤمن نہ دی۔
 علماً والی: لہ دی نہ مطلب کامل مؤمن دی، حکم چپ دھمسایہ ازیت او
 آزار گناہ دہ، او مسلمان گناہ ارتکاب سہ نہ کافر کیری، بلکہ یولزی
 گنہگار کیری، او ایمان تری ضرر، او نقصان سیر ی

(۲) :- حقیقۃ الاسلام د قاضی ثناء اللہ تالیف

“ “ “ “ -:(۳)

کري، اودهغو پيرى کولو کپا لوده سره دخپل توان او قدرت
سره سم لازم مرسته او همکارى وکړي.

دستی حقوق

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي وَإِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَلَدَعَسُوهُ.
 رواه الترمذی والدارمی،

ترجمہ:

اے حضرت بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا، نیکہ روایت دی چہ وئلی ئی دی:
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمائل:

غورہ او بہتر لہ تاسونہ ہفہ شوک دی چہ دخیل اہل لپارہ غورہ او بہترہ
 وی۔ زہ ستاسو پہ پرتلہ دخیل اہل سرہ بہتریم۔ اوکلہ چہ ستاسو دشونڈانہ
 ملگری وفات شی نوہفہ دپاک خدای ورحمت تہ پریندی (اوپہ حق کبئی
 ئی دخیر دوعاء وکری)

دخینو کلما تو معنی:

۱۔ خیرکم: دیر بہتر ستاسو

۲۔ لاهلہ: دخیل فامیل او اہل دپارہ

۳۔ مات: مرشی

۴۔ صاحبکم: ستاسو ملگری او دشونڈانہ شریک

دپور تنی مبارک حدیث توضیح:

دری مبارک حدیث نہ معلومین پی چہ دمسلمان شخص فضیلت او

بهتری په دی کښی ده چه دخپلی میرمنی او اهل سره نیکي وکړی، او
 ښی شپي ودرځی ودرسه تیری، اوله بد اخلاقی، او پوچ خولی شخصه
 ځان وژغوری .

حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم دخپل اهل او میرمنو سره
 په ښه سلوک کی تر هر چا غوره او بهتر وو . ځکه دروی ټولو حقوق یی
 په مساویانه ډول سرته رسول، او هېڅوک هم نشی کولای له ده سره پدی برخه
 کی برابرې وکړی .

او کله چه یو له زوجینو شخصه وفات شی، نو باید تل تر ټله دره دخیر ذکر
 وشي او هېڅکله هم دره په باره کی ناروا خبره ونشي او د هغه د پاره د پاک
 خدای، جر، درجتم دو عاوړته وشي او هم له ژړا او زاریو څخه ځان
 وژغوری اوله صبر او حوصلی نه کار واخلي .

پاک خدای، جر، د ښځو په حقه داسی فرمائی دی :
 وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ
 دَرَجَةٌ (۱)

ترجمه:

او ښځو لره شته په مثل د هغه چه نارینه ولره شته پردوی باندی
 (په ښه توګه) د شرعی قاعدی سره برابر، او نارینه ولره فضیلت شته
 پر ښځو باندی .

دایو څرګند حقیقت دی چه څرنگه چه نارینه پر ښځو باندی ځینی

حقوق لری، دغیر از بنجی هم پردوی باندی حقوق لری. نوځکه پیر
 دواړو خواوو باندی لازمه ده ترڅو دشرعی اصولو او قواعدو پیر
 بنسټیو دبل حقوق رعایت او اداء کاندی، اوسره لدی چه نارینه
 پر بنځو باندی فضیلت لری، دوی لره نه بنائی چه د بنځوسره ناوړه
 رویه وکړی، او یا ددوی د حقوقو مراعات ونه کړی.
 د حدیث فوائد:

۱ له مسلمانانو نه بهتر هغه څوک دی چه دخپل اهل سره ښه رویه او
 غوره سلوک وکړی.

۲ حضرت رسول اکرم ص، دخپل اهل سره دغوری رویی په کولو سره
 له هر چانه غوره او بهتر وو.

۳ کله چه بنځه یا میره وقات شی، باید هغه د پاک خلای ج، ورحمت ته
 وسپاری، او دده په باره کی له ناوړه نبصرو او خبرو شخه لاس واخلي
 او دده په حق کی د خیر روغاء وکړی.

تمہیں

- ۱۔ دُبْحُوْرِ حَقُوْقِ پَہ بارہ کی یو حدیث شریف ووائی ۔
 - ۲۔ ہفہ آیت چمر مود بُحُوْرِ حَقُوْقِ پَہ حقلہ لوستی تلاوت کری
 - ۳۔ دنو موری حدیث شریف فوائد چہ مود بُحُوْرِ حَقُوْقِ پَہ بارہ کی لوستی
- دی بیان کری

پیرا ولادونو باندی شفقت او مہربانی
کول

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: بَجَاءَنِي إِمْرَأَةٌ وَمَعَهَا
إِثْنَانِ لَهَا تَسَاءَلْنِي فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ
فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَقَسَمَتْهُمَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا
شَيْئًا قَالَتْ فَخَرَجْتُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثَتْهُ
فَقَالَ: مَنْ ابْنَتَايَ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْءٌ فَأَحْسَنَ
إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ يَثْرًا مِنَ النَّارِ. (متفق عليه)

ترجمہ:

له حضرت بی بی عاشری رض، تحفه روایت دی چه فرمائی ئی دی:

یوه بنحہ چه دوی لور کانی ئی ورسره وی ماته راغله، اوله مانه ئی سوال وکړ، یعنی د مرستی غوښتنه ئی وکړه. حال داچه زما سره یې هم پرته له یوی خرمانه بل شی ونه موندل، چه هغه می هنی ته ورکړه. او هنی بنحی خسر ما واخیسته او پر خپل ودو لور کانونه باندی ئی وویشله او خپله ئی تری ونه خوړه، او وروسته بیا ولاړه شوه او ولاړه. وروسته بیا انحضرت صلی الله علیه وسلم کور ته داخل شو، او ما دا قصه مبارک ته وکړه، انحضرت صلی الله علیه وسلم وفرمائل:

هغه څوک چه امتحان کړای شي ددی جنکو څخه په یوی اویا زیاتو

اوله روی سره نیکی او احسان و کبری، دغه جنگی او دروی سره نیکی کول د هغه
شخص لپاره درونځ له اورنځه پرده او حجاب گرځی.

د خدمتو کلماتو معنی:

۱. جاشی: راغله مالره

۲. ابستان: روی لورگان

۳. لم تا کل: وی نه خوړل هنی بنځی

عومترا: پرده او مانع

د پورتنی مبارک حدیث توضیح:

له دی مبارک حدیث نه معلوم یږي چه هر هغه څوک چه پرخپلو لورگانو
باندی مهربانی او شفقت، اوله روی سره نیکی، احسان او ښه رویه وکړي
او په سختو حالاتو کی له روی سره له صبر او حوصلی نه کار واخلی، پاک
خدای، ج، هغوی دره لپاره درونځ له اور درنجات وسیله او ستر گرځوی.
او داچه په دی مبارک حدیث کی د جنگو درلودلو نه د «ابتلا» په کلمی سره
تعبیر شوی دی دی خبری ته اشاره ده چه دیرکله د جنگو درلودل د عرف
او عادت له مخی د حینو خلکو په نزد عیب گنل کیږی، حال داچه د پاک
خدای، ج، په نزداسی نه ده، لکه څرنگه چه فرمائی:

وعسى أن تکرهوا شیئا و هو خیر لکم .

ښائی چه تاسی به کوم شی بد گنئ، حال داچه هغه ستاسو لپاره خیر او
برکت دی

نویاید مور او پلار د شریعت د احکامو سره سم چلند وکړی یعنی لکه څرنگه
چه پر خپل نارینه اولاد ونو باندی له ترجم او شفقت نه کار اخلی دغه راز
باید د جنکو سره هم هاغه ډول چلند کړی او هېڅکله د دوی په منع کی
توپیر رانه وستل شی .

د حدیث فائده:

پر اولادو نو باندی شفقت کول او د جنکو او زامنو تر منع توپیر نه کول
انسان د روزخ له اورنڅه ژغوری .

تمرین

۱. هغه حدیث شریف ترجمه کړی کوم چه پر اولاد ونوښاندی مود شفقت په هکله لوستی دی .

۲. هغه حدیث شریف فائده چه پر اولاد ونوښاندی مود مهربانی او شفقت په هکله ویلی دی بیان کړی .

۳. لاندی کلمات معنی کړی :

ابستان — لم تاكل — سترا

تہرین

- (۱) :- متواتر خبر تعریف کری۔
- (۲) :- دمتواتر خبر شرطیہ بیان کری۔
- (۳) :- مشہور خبر تعریف کری۔
- (۴) :- دغیر خبر تعریف بیان کری۔

حلال کسب

عَنِ الْقُدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ
أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ وَأَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ (ع)، كَانَ يَأْكُلُ مِنْ
عَمَلِ يَدَيْهِ. (رواه البخاري، (۱))

ترجمہ:-

لہ حضرت مقداد بن معدیکرب نخبر روایت دی چہ وئلی ئی دی . داسی
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی: نہ دہ خوردلی ہیچا طعام چہ غورہ
او بہتروی لہ ہفہ شہ نہ چہ پخیلو دوارو لاسونو (پہ کار او کسب) سرہ
ئی لاس نہ راوری . او ووحضرت داود علیہ السلام چہ دخیل لاس دکار
لہ مدرک نہ بہ ئی خیلہ نفقہ لاس تہ راورہ .

راحدیث بخاری روایت کسری دی . (۱۰)

دحینو کلماتو معنی:

۱- مقلام: دہفہ صحابی نوم دی چہ پہ شام کی دیونوی کالوپہ عمر
وقات شوی دی .

۲- معدیکرب: دمقدم دیلار نوم دی .

۳- ما اکل: نہ ئی دی خوردلی

(۱۰) - مشکوٰۃ - باب طلب الکسب الحلال

۴۔ قط : هيٺڪله .

۵۔ خيرا : غوره او بهتر .

د پورتنی مبارک حديث توفصيح :

د اسلامي مقدس دين دار شادا توله مخي هيٺ طعام دومره پاښه او خوندور نه دی کله هغه چه د انسان د خپل لاس د تناکو خخه لاس ته راغلی وی . کله چه تاريخ ته نظر واچوو وينو چه حضرت سيدنا دود عليه السلام چه د حضرت باری تعالیٰ پيغمبر هم وو ، خوسره لدی ئی چه د رسالت درنده دنده په غاړه درلوده ، بیانی هم خپله روزی د کار او زیار ، او د خپل لاس په تناکو پیداکوله ، او خپل ژوند به ئی د کسب او کار له مدد نه پر مخ بیول . دده کار د زړه یعنی جنګی لباس جوړول وو ، ځکه پاک خدای ج ، دده ته دا ئی معجزه ودرکړی وه چه او سپنه به ئی په لاس کی دموم په شان نرمه شوه ، نو ځکه دده به د تارونو په خیر تاوول ، او هر ډول شی چه به ئی غوښتل هاغه به ئی تری جوړول .

داود علیه السلام لمړنی سری وو چه زړه ئی اختراع کړه ، دده به دغه وسائل جوړول او د هغو د خړخړا و لیدل ځکه نه به ئی د خپل کور او نفقه برابروله .

ځینی عالمان وائی : رزق او روزی باید په مسنون ډول سره تر لاسه او مصرف شی ، او مسنونه طریقه داره چه انسان باید مفت خور او د نورو د غاړی پیستی نه وی ، بلکه باید خپله زیار و باسی کار وکړی ، او د

لاس ته راغلی گهتی څخه د ځان او خپل فامیل نفقه تامین کاندې، او د پاک
 خدای ج، پر دغه فضل او مرحمت باندې شک و باسي چه دته ئی د داسی غوره
 کار د ستر رسولو توفیق ورپه برخه کړی دی او داسی نه وی چه پخپلو
 متواو خپل زور باندې مغرور شي او هغه د ځان له خوا و بولي، ځکه هڅه
 د تر پاک خدای ج، ور عطاء کړی دی. (۱۰)

اسلامی مقدس دین خلک له لټی او تنبلی څخه په کلکه منع کړی، او
 د معذورو، او معیوبو کسا نونه پرته چه د کار قدرت او توانائی نلری
 پر نورو کسانو باندې ئی سوال او کډائی کول حرام او ناروا گرځولی دی.

(۱) :- فتوح الغیب .

تمرین

- ۱- حضرت داؤد، ۶، خہ کسب کا وہ .
- ۲- پہ مسنونہ طریق سرہ دروہی پیدا کول یعنی خہ ؟
- ۳- دغیر معذور و کسانولپارہ سوال کول خہ حکم لری ؟

دې وړې خوړلو آداب

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا فِي حِجْرِ رَسُولِ اللَّهِ، ص،
كَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الْمَصْحَفَةِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ، ص، سَمِعَ
اللَّهُ كُلَّ يَمِينِكَ وَكُلَّ مَائِلِيكَ (متفق عليه)
ترجمه:

له حضرت عمر بن ابی سلمه، رضی، شخړه روایت دی چه فرمائی دی:
زه یو ماشوم وم چه را آنحضرت، ص، په څنگ اوږده، ص، تر وړغنی
لاندی می ژوند کول. دې وړې خوړلو په وخت کی می لاس په کاسه کی
هری خوا ته حرکت کول هغه ووجه حضرت بهترین عالم، ص، ماته
وفرمایل:

دې وړې خوړلو په وخت کی بسم الله ووايه، پخپل بڼی لاس
دې وړې وخوړه، او دخپل مخ نه اوله هغه حای نه چه درته نژدی دی
دې وړې وخوړه.

د حینو کله تا تو معنی:

۱- غلاما: ماشوم

۲- حجر: څنگ، او مطلب دلته د مبارک تربیې لاندی ژوند کول دی.

۳- بسم الله: بسم الله الرحمن الرحيم،، وایہ

د پورتنی مبارک حدیث توفیج:

حضرت عمر بن ابی سلمہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا د حضرت بی بی ام سلمی رضی اللہ تعالیٰ عنہا زوی و وچه د پخوانی میره نه و د پاتی وو، نو حکم د حضرت رسول اکرم (ص)، سره یوځای د خپلی مور حضرت ام سلمه رضی اللہ تعالیٰ عنہا سره اوسیده، پاپه بل عبارت د حضرت رسول اکرم (ص)، ناسکه زوی وو.

حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم عمر او درده له لیاری نه ټول امت ته د دودی خور لو آداب په دریو ټکو کی خلاصه کړه.

لمری داچه د دودی خور لو د پیل سره سم دی بسم الله الرحمن الرحيم وائی.

دویم داچه دودی دی په بنی لاس و خوری.

دریم داچه: د کاسی له هغی څنډی څخه دی استفاده و کړی کوم چه ده ته نژدی ده، یعنی داچه د بل چا مخی ته دی لاس نه غزوی. او دا ټول هغه آداب دی چه په اجتماعی لحاظ او هم د صبحی او روحی اساساتوله مخی د هر چا لپاره او په هر عصر او هری زمانی کی ضروری او حتمی گنل کیدی.

د حدیث فوائد:

پر مشرانو باندی لازمه ده چه کشرانو او د خپل تربیسی او روزنی لاندی

کسانوته ددوری خوړلو آداب ور زده کاندی .

۴- ددوری خوړلو په پیل کې د بسم الله الرحمن الرحیم ویل او په ښی لاس باندی ددوری خوړل ، دغه راز دخپل منی نه ددوری خوړل مستحب دی .

۳- دبل چار منی څخه ددوری راخیستل مکروه کار دی . البته دنورو احوالو دیشو له منی دمیوی په خوړلو کې ددی شرط مراعات کول ضروری نه دی .

داوود چسلو آداب

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَنَفَّسُ فِي الشَّرَابِ ثَلَاثَةً، وَكَانَ مُسْلِمٌ فِي رَوَايَةٍ وَيَقُولُ: أَنَّهُ أَرُونِي وَابْرَأُوا أَمْرًا.

ترجمہ:

لہ حضرت انس رضی اللہ تعالیٰ عنہ شخصہ روایت دی چہ وُلی ئی دی :
حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم بہ داوود چسلو پہ وخت کی
دری حلی سا ایستلہ یعنی کله چہ بہ مبارک اوبہ چسلی نو داوود لوہنی
بہ ئی دری حلی لہ خپلی مبارکی خولی شخصہ لری کول، اوسا بہ پی ایستلہ،
مسلم پہ بل روایت کی زیاتوی : چہ حضرت رسول اکرم صلی علیہ وسلم
بہ فرمائل :

دغہ دول اوبہ شکل نہ تندرہ ماتوونکی، زیات روغتیا بخسوتکی اوہیر
خوند وراوہضم کوونکی دی .

دُحینی کلماتو معنی :

۱- یتنفس : سابه ئی ایستلہ

۲- فی الشرب : داوود چسلو پہ وخت کی

۳- اروی : نہ تندرہ ماتوونکی

۴- ابرأ : زیات روغتیا بخسنونکی

۵- امرأ : دیرخوند و دوا هضم کوونکی

دپورتنی مبارک حدیث توضیح:

حضرت انس رضی الله عنه چه یو جلیل القدر صحابی وو، او هم لس کاله
دا حضرت ص، په خدمت کې وو، د مبارک د اوبو چنبلو سنت داسی
بیانونی چه: حضرت سرور کائنات به اوبه په دری حلی ساکنلو و خلی
او دغه راز اوبه چنبل یې د روغتیا لپاره زیات کتور، او هم زیات خو-
ند وړ بللی دی، نو حکله خو ښائی چه هر څوک د اوبو چنبلو په وخت کې
دغه ډول سلوک غوره کړی حکله د حضرت پیغمبر صلی الله علیه
وسلم ټول کردار، اقوال او تقریر له حکمت او غوره پند او کټی څخه
خالی نه دی .

د حدیث فوائد:

۱- په دری حلی ساکنلو سره اوبه چنبل صحت لږه کټه لری،

۲- په دری حلی ساکنلو سره اوبه چنبل مستحب کار دی .

تمریں

- ۱۔ دپورتنی مبارکِ حدیث دفوائد و پہ بارہ کی دری دقیقہ خبری وکری۔
- ۲۔ لہ دی مبارکِ حدیث نہ شرہ دول پند اخلو؟

نیت

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رض)، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)، إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَّا نَوَىٰ فَمِنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ امْرَأَةً يَتَرَوَّجَهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ. (متفق عليه، (۱))
ترجمہ :- لہ حضرت عمر الخطاب (رض)، نہ روایت دی چي وئی وئیل:
آنحضرت (ص)، فرمائی دی :

بہ تحقیق سرہ داعمالو ثواب مربوط دی پرنیت سرہ، اوپہ
تحقیق سرہ ہر چالہ ہما غرضی و رکول کیہی کچی دھفہ نیت ئی کپی
وی، نو دھفہ چا ہجرت چي دخدای پاک او دھفہ د پیغمبر (ص)،
لپارہ وی، واقعاً چي ہما غسی دی.

او کہہ د چاد ہجرت نہ مقصد د مال او شتمنی د لاس تہ
مرا و د لو او یاد کومی شئی دنکاح کولو پہ غرض سرتہ رسیدلی وی، نو
دده ہجرت دھفہ شئی لپارہ دی کوم چي دھفہ پاری پی ہجرت کپی دی.

(۱) :- متفق علیہ حدیث ہفہ حدیث تہ والی چي بخاری او مسلم د لو روایت کپی وی.

۶ درسی کتابونه او د هغو محتویات د منل شویو تعلیمي اصولو
 پر اساس تهیه او تطبیق کړی . اوس چه د لوی خدای په فضل
 د لمړي دورې د کتابونو چاپ او تر ټیول پای ته رسیدلی او
 د خدای پاک په مرسته منځني او دوهمه مرحله شروع شویده
 بیایي هم خپله علمی دنده دیوه غوره تعلیمي پروگرام په برابر-
 ولو کی چه د ټولو تعلیمي بنسټونو او علمی موازینو سره برابر وی
 نده هیڅه کړی . او د پخوا په شان ئی د درسی کتابونو په برابرولو
 او تدوین کی د نورو مختلفو جهادی تنظیمونو د پروگرامونو
 څخه په استفادی سره زیاته پاملرنه کړیده .

د افغانستان تعلیمي مرکز خپله دنده بولی چه د نصاب مدیریت
 له هغو استادانو ، پوهانو او کارکوونکو څخه چه دیوه اسلامی
 واحد تعلیمي نصاب د منځ ته راوړلو په برخه کی چه له علمی
 موازینو سره سمون لری له هیڅ ډول ایثار او سربښندنی څخه
 ډډه نده کړی مننه او درناوی وکړی ، او د دوی لایزات
 بریالیتوبونه د علم او معارف په برخه کی له پاک خدای څخه
 وغواړی .

هیله لرو د هیواد راتلونکی او جوان نسل د قدر وړو مدرسینو
 د علمی لارښوونې په نتیجه کی تری زیاته گټه واخلي ، ترڅو دیوه

نوی افغانستان د پاره چه یو اسلامی ، خپلواک او پرمخ تللی
افغانستان به وی رښتینی او گټور غړی وروزل شی .
ومن الله التوفیق
د افغانستان تعلیمی مرکز

د کتاب فهرست

شمار	موضوع	مخ
۱	د حدیث د علم تعریف، موضوع او غرض	۱
۲	د حدیث د علم تدوین	۳
۳	د حدیث مشهور کتابونه	۴
۴	د حدیث ډولونه	۶
۵	نیت	۹
۶	اسلام، ایمان، احسان	۱۳
	الف: اسلام	۱۳
	ب: ایمان	۱۷
	ج: احسان	۲۰
۷	حیاء	۲۶
۸	په کتاب او سنت باندې عمل کول	۳۰

شمار	موضوع	مخ
۹	د علم فضیلت	۲۵
۱۰	نظافت	۴۰
۱۱	لموخ	۴۴
۱۲	روژ	۴۹
۱۳	زکات	۵۳
۱۴	حج	۵۸
۱۵	جهاد	۶۳
۱۶	دمسلمانانو حقوق	۶۷
۱۷	دمور او پلار حقوق	۷۳
۱۸	د گاونډی حقوق	۷۸
۱۹	د سبخی حقوق	۸۲
۲۰	پر اولاد باندی شفقت او مهربانی	۸۶
۲۱	حلال کسب	۹۰
۲۲	د وږی خوړلو آداب	۹۴
۲۳	د ابوچینلو آداب	۹۷
۲۴	د مجلس آداب	۱۰۰

د افغانستان اسلامي دولت

دین و دین

د افغانستان تعلیمي کمیټه
د کښانکونکي لپاره

حدیث شریف

د اووم ټولګي لپاره

مؤلف : مولوی ولی الحق صدیقی "دیوبندی"

حدیث شریف

داوومرتولگی لپاره

مؤلف:

مولوی ولی الحق "صدیقی" (دیوبندی)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا
قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی ہے۔

رَضِيتُ

خوبنیم

بِاللَّهِ رَبًّا

چہ اللہ موری دی۔

وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

او اسلام مو دین دی۔

وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا وَرَسُولًا

او محمد صلی اللہ علیہ وسلم موری رسول و نبی دی۔

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ وَجَعَلَهُ أَكْرَمَ الْخَلَائِقِ بِالْعِلْمِ
وَالْكَرَمِ وَجَعَلَ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ خَيْرَ الْأُمَمِ وَأَمَرَهُمْ بِالدَّعْوَةِ وَالْإِرْشَادِ
وَالْجِهَادِ الْمُعَظِّمِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَمُعَلِّمِ
الْبَشَرِ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ.

په هیواد کی د سپیڅلي جهاد د پیل څخه راپدیځو، استادانو،
علماؤ او پوهانو، د شاگردانو د علمی اهدافو د ترسره کیدو او د
اسلامی فرهنگ د ودی او پراختیاد پاره په مختلفو برخو کی او
د پوهی له ښیځنو څخه د ښی گټی اخیستنې په خاطر کاکه پاملرنه
کړیده، او په دی توگه ئی د مهاجرت د ناخوالو او بدو شرایطو
سره سره د اخیږه نړیوالو ته ثابت کړه چه د افغانستان غیور او
قهرمان ملت وکولای شول د جهاد په تیرویو ولسو کلو کی د توری
او قلم مبارزی ته یو دبل ترڅنگه ادامه ورکړی. د افغانستان
تعلیمی مرکز چه د مختلفو درنو جهادی تنظیمونو له پیاوړو غړو
څخه تشکیل شوی دی په خپل وار سره هڅه کړی ترڅو په
هیواد کی دنده د مدارسو د رسی پروگرامونه له ورځنیو
شرایطو او علمی معیارونو سره سم ترتیب او د لمړی دوری